

NATO 2030

Napjainkban ismét sokat beszélünk a NATO-ról. Látnunk kell azonban, hogy – főleg a sajtóban és a szociális médiában – nem mindig szakszerű (és nem is mindig korrekt) módon mutatják be a szervezetet és tevékenységét. Ez többnyire nem az érdeklődő olvasó hibája: abból táplálkozik, ami elérhető. Ezen segítendő, próbáljuk meg röviden bemutatni a szervezetet és tevékenységét¹.

(1) A Washingtoni Szerződés értelmezése napjainkban

(a) Célok

A hidegháborúról először Winston Churchill szólt híres fultoni beszédében, amelyben 1946. március 5-én kijelentette, hogy „**vasfüggöny** ereszkedik le Európára”, azaz folyamatban van Európa kettéosztottságának megteremtésére egy szovjet befolyási övezetre és egy demokratikus államok közösségére. Ez tekintettel a Szovjetunió expanziós politikájára, azt is jelentette, hogy Európa szabad, demokratikus részét meg kell védeni a szovjet terjeszkedéstől. Ennek érdekében jött létre 1949-ben a Washingtoni Szerződés, amely létrehozta a NATO-t².

A NATO valóban a szovjet terjeszkedés elleni védelemre jött létre, de látni kell, hogy 1949-ben Európa közvéleménye még nem volt ezzel tisztában, viszont még élénken élt emlékezetében a második világháború, aminek következtében még reális veszélynek tartották a német revansizmus feltámadását. Ennek megfelelően, a NATO-t létrehozók nem nevezték meg konkrétan a Szovjetuniót mint a NATO létrejöttének és létezésének értelmét – szerencsére, mivel ezzel teremtették meg – előrelátó módon – annak lehetőségét, hogy a NATO a Szovjetunió szétesése után is fennmaradjon és – mint látni fogjuk – hasznos feladatot lásson el a béke biztosításában. Ezt jól illusztrálja Lord Ismay, a NATO akkori főtitkárának meghatározása a NATO céljairól 1952-ben (sic!) : „A NATO célja „az oroszok távoltartása, az amerikaiak benntartása és a németek lenyomása”.

I. KÖVETKEZTETÉS

A NATO UGYAN LÉNYEGÉBEN A SZOVJET FENYEGETÉS ELHÁRÍTÁSÁRA JÖTT LÉTRE, DE ELŐRELÁTÓ MÓDON EZT NEM ÍRTÁK BE AZ ALAPÍTÓ SZERZŐDÉSBE, EZÉRT ÉLTE TÚL A SZOVJETUNIÓ BUKÁSÁT ÉS JÁTSZHAT HASZNOS SZEREPET A MAI KOR VESZÉLYEINEK KEZELÉSÉBEN

(b) Katonai képességek

---

¹ Bővebb információért ajánjuk a Washingtoni Szerződés teljes szövegét:

https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm?

² NATO – North Atlantic Treaty Organization – Észak-atlanti Szerződés Szervezete

Amikor a NATO-t létrehozták, egyértelműen védelmi célokat tűztek ki: alapvetően Nyugat-Európa védelmét egy esetleges szovjet támadással szemben. A védelmi szövetségnek Nyugat-Európa védelménél is fontosabb célja volt egy szovjet támadás megelőzése, hiszen már a második világháború tapasztalatai is megmutatták, hogy egy európai háború milyen elviselhetetlen pusztításokkal jár. A nukleáris fegyverek megjelenése azonban nyilvánvalóvá tette, hogy egy atomháború a kontinens de facto megsemmisülésével járna. Sőt: akár az egész emberiség létét, fennmaradását is veszélybe sodorhatná. Ezért helyeztek a NATO szövetségeseik kiemelt figyelmet a háború megakadályozására. Tudatában lévén a Szovjetunió és a kommunista rendszer alapvetően terjeszkedő természetének, ezt számos eszközzel kívánták megakadályozni, amelyek között kiemelt szerepet szántak a diplomáciának, a párbeszédnek, de tudatában voltak annak is, hogy a diplomácia – különösen a diktatórikus, terjeszkedő természetű rendszerekkel szemben – csak akkor működik, ha azt megfelelő erő és az erő alkalmazására való készség és képesség hitelesen alátámasztja.

Ezen elrettentő erő létrehozása és fenntartása érdekében a NATO tagjai kötelezettséget vállaltak, hogy képességeiknek megfelelően olyan katonai erőt hoznak létre és tartanak fenn, amely ennek a célnak hitelesen eleget tesz, nemcsak valójában képessé teszi a Szövetséget egy szovjet támadás elhárítására és ezzel együtt hitelessé teszi az elrettentést is.

Ezt a kötelezettséget a Washingtoni Szerződés 3. cikke fogalmazta meg, valamennyi szerződő fél számára érvényes kötelező jelleggel:

„3. cikk

A jelen szerződésben kitűzött célok hathatósabb elérése érdekében a Felek külön-külön és együttesen, folyamatos és hathatós önszegély és kölcsönös segítség útján, fenntartják és kifejeleztik egyéni és kollektív védelmi képességüket fegyveres támadással szemben.”

A tagállamok ezen kötelezettsége ma is fennáll. Ennek érdekében fogalmazta meg a NATO, hogy a tagállamokkal szemben egységesen azt az elvárás támogatják, hogy minden tagállam folyamatosan a Bruttó Hazai Termékének (GDP) két százalékát védelmi kiadásokra költse és ezen belül megfelelő arányban legyenek a beszerzések, a fejlesztés és a fenntartás költségei.

II. KÖVETKEZTETÉS

A NATO TAGSÁGGAL MINDEN TAGÁLLAM VÁLLALJA, HOGY FEGYVERES ERŐIT A KÖZÖS VÉDELEMHEZ ADEKVÁT MÓDON FEJLESZTI ÉS TARTJA FENN. ENNEK MEGFELELŐ ERŐKET ALAKÍT KI ÉS BIZTOSÍTJA AZ EHHEZ SZÜKSÉGES ANYAGI ÉS MÁS ESZKÖZÖKET.

(c) Politikai konzultáció

A Szövetség katonai jellege mellett, nagy hangsúlyt helyez a politikai konzultációkra, hiszen nagy hiba lenne válságok esetén rögtön katonai eszközökhöz nyúlni. Ennek megfelelően a Washingtoni Szerződésben a Felek kötelezettséget vállaltak arra, hogy szükség esetén, valamely tagállam vagy a Főtitkár kezdeményezésére,

kötelező érvnyel konzultálnak egymással a kialakult helyzetről és megfelelő lépéseket tesznek érdekeik és biztonságuk védelmére.

Ez általános értelmezés szerint még nem jelenti a kölcsönös segítségnyújtás beindítását, hiszen a konzultációk eredményeképpen bármely intézkedésre sor kerülhet: ez esetben kivételt képez a kölcsönös védelem aktiválása, mivel az egy másik rendelkezés, az 5. cikk hatálya alá tartozik. Természetesen a konzultáció eredményeképpen lehetséges, hogy katonai lépéseket határoznak el, de ez már a következő fokozat, az 5. cikk hatálya alá tartozik.

„4. cikk

A Felek tanácskozni fognak egymással valahányszor bármelyikük véleménye szerint a Felek egyikének területi épségét, politikai függetlenségét vagy biztonságát veszély fenyegeti.”

III. KÖVETKEZTETÉS

A NATO SZÜKSÉG ESETÉN A TAGÁLLAMOK RENDELKEZÉSÉRE ÁLL KONZULTÁCIÓS FÓRUMKÉNT. AZ ILYEN ÜLÉS ÖSSZEHÍVÁSA MÁR ÖNMAGÁBAN IS KOMOLY FIGYELMEZTETÉS A KONFLIKTUSBAN ÉRINTETT, AZ ADOTT NATO TAGÁLLAMOT FENYEGETŐ ÁLLAM SZÁMRA, HOGY NEM EGYETLEN ÁLLAMMAL, HANEM AZ EGÉSZ SZÖVETSÉGGEL KERÜLT SZEMBE ÉS SZÁMÍTANIA KELL VALAMENNYI NATO TAGÁLLAM FELLÉPÉSÉRE AZ ÁLTALA FENYEGETETT TAGÁLLAM VÉDELMEBEN. EMELLETT A 4. CIKK SZEINRTI TANÁCSKOZÁS RENDSERINT VALAMILYEN KONKRÉT INTÉZKEDÉS ELFOGADÁSÁT IS JELENTI A FENYEGETETTTAGÁLLAMVÉDELMEBEN, VALAMINT MAGÁBAN HORDOZA ANNAK LEHETŐSÉGÉT, HOGY A SZÖVETSÉG KÖVETKEZŐ LÉPÉSKÉNT AKÁR KATONAI ERŐALKALMAZÁSÁT IS FONTOLÓRA VEHETI.

(d) Kölcsönös segítségnyújtás

A NATO legismertebb, sokat – bár legtöbbször nem pontosan – idézett kötelezettségvállalása a Washingtoni Szerződés 5. cikkében fogalmazódik meg:

„5. cikk

Felek megegyeznek abban, hogy egyikük vagy többjük ellen, Európában vagy Észak-Amerikában intézett fegyveres támadást valamennyiük ellen irányuló támadásnak tekintenek és ennél fogva megegyeznek abban, hogy ha ilyen támadás bekövetkezik, mindegyikük az Egyesült Nemzetek Alapokmányának 51. cikke által elismert jogos egyéni vagy kollektív védelem jogát gyakorolva, támogatni fogja az ekként megtámadott Felet vagy Feleket azzal, hogy egyénileg és a többi Féllel egyetértésben azonnal megteszi azokat a intézkedéseket - ideértve a fegyveres erő alkalmazását is -, amelyeket a békének és biztonságának az észak-atlanti térségben való helyreállítása és fenntartása érdekében szükségesnek tart. Minden ilyen fegyveres támadást és ennek következtében fogantatott minden intézkedést azonnal a Biztonsági Tanács tudomására kell hozni. Ezek az intézkedések véget érnek, ha a Biztonsági Tanács meghozta a nemzetközi béke és biztonság helyreállítására és fenntartására szükséges rendszabályokat.”

Ezr pontosítja a 6. cikk:

„6. cikk

Az 5. cikk alkalmazása szempontjából egy vagy több Fél ellen irányuló támadásnak kell tekinteni fegyveres támadást

- *a Felek egyikének területe ellen Európában vagy Észak-Amerikában, vagy a Felek egyikének joghatósága alá tartozó, az észak-atlanti térségben a Ráktérítőtől északra*

fekvő szigetek ellen vagy a Felek egyikének hajói vagy repülőgépei ellen ugyanebben a térségben;

- *a Felek egyikének fegyveres erői, hajói vagy repülőgépei ellen, ha a fenti területeken vagy azokon kívül bármilyen más olyan európai területen tartózkodnak, amelyen az egyik Fél a Szerződés hatálybalépésekor megszálló erőket tart*

Fontos tudni:

-- a segítségnyújtás nem automatikus, nem minden tagállam számára kötelező és nem feltétlenül jelent katonai beavatkozást. Azt, hogy beállt-e az 5. cikk által stipulált helyzet, a tagállamoknak az Észak-Atlanti Tanács ülésén egyhangúlag kell eldönteniük. Ez után, ennek alapján döntenek el a tagállamok, résztvesznek-e és ha igen, milyen formában a közös műveletben. A katonai művelethez a tagállamok saját erőik egy részét ajánlják fel, amely egy állandó NATO parancsnokság vezetése alatt működik.

-- A hidegháború éveiben gyakorlatilag automatikusan érvényesült – volna -, hogy egy európai háború esetén valamennyi tagállam az összes erejét felajánlja és NATO parancsnokság alá helyezi (kivételez természetesen azok az államok, amelyek Európán kívül is állomásoztattak katonai erőket – USA? Nagy Britannia, Franciaország).

-- ez azonban nem szerződéses kötelezettség volt, hanem feltételezés. A NATO a hidegháború éveiben minden lehetséges módon azt az üzenetet sugározta, hogy a közös művelet totális lesz. Ezt a feltételezést, mivel hihető volt, mindenki el is hitte – beleértve a Szovjetuniót és a Varsói Szerződést is. Ez volt a feltétele a sikeres elrettentésnek.

A hidegháború után ez megváltozott. Ma már abból indulunk ki, hogy az esetleges válasz a támadás jellegének, méretének és egyéb jellemzőinek megfelelően arányos lesz, nem feltétlenül – sőt, nem valószínűen – jelenti a totális részvételt. Ez különösen fontosá teszi, hogy a tagállamok már békeidőben megfelelő erőket tartsanak fenn, egységet mutassanak a külső potenciális ellenségek felé és minden lehetséges módon demonstrálják elkötelezettségüket és készségüket, valamint képességüket a közös akcióban való megfelelő részvételre.

(2) Stratégia

Ebben az új stratégiában minden bizonnyal továbbra is az eddigi három alapprioritást tartják meg, amely szerint „a NATO egy unikális érték-közösség, amely elkötelezett az egyéni szabadságjogok, a demokrácia, az emberi jogok és a jogállamiság mellett és ezek alapján határozza meg a Szövetség prioritásait: közös védelem, kooperatív biztonság és válságkezelés, amely még kiegészülhet egy negyedikkel, az ellenálló képességgel (resilience).

A stratégián belül számos kihívást kell azonosítani, mint például Oroszország, Kína, kibebiztonság, új technológiák, klímaváltozás, stb.

IV. KÖVETKETÉS

Részletesen lásd

https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2020/12/pdf/201201-Reflection-Group-Final-Report-Uni.pdf).